

השער הוא מקום הכניסה של האנשים לעיר בה נמצאים השופטים. השופטים לא מחכים להתרחשויות שיקרו בעיר, הם עומדים בשערי העיר, בכניסה, בכותרת. השופט אינו רק מגיב לאירועים, הוא לוקח אחריות על החברה, הוא מוביל – הוא מנהיג.

הרמב"ם אומר כי הדיין הוא המחנך, הוא המשער, המעריך והבודק, הוא האחראי על החינוך. אנו בתחילתו של חודש אלול, ראש השנה, השער של השנה, הכותרת של השנה, הוא גם יום המשפט, יום ההערכות והבדיקות, "איפה אנחנו, איפה הערכים שלנו?"

ה'שפת אמת' מסביר את הדגש במילה "לך" – "שופטים ושופטים תתן לך" – "הוא ג"כ לכל פרט". הציווי הופך לציווי אישי לגבי כל אחד מאיתנו, ציווי להקמת מערכת משפט פנימית, שתפקידה המרכזי חיפוש האמת, שיהיו בני ישראל אנשי אמת וישפטו מעשיהם בצדק.

המדרש בדברים רבה מביא את הדרשה: "רבי אליעזר אומר במקום שיש דין אין דין ובמקום שאין דין יש דין. ומהו כן? אלא אר"א, אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה ואם לא נעשה הדין למטה, הדין נעשה למעלה". הרב חיים יעקב גולדוויכט זצ"ל ב"אסופת מערכות" מבאר מדרש זה כך:

"חז"ל לימדונו "בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין".

אין פה ניסיון נפל שכשל ולכן תוקן, אלא שאכן העולם מחייב הנהגת דין. ובאור הדברים הוא על פי הרמח"ל אשר באר בספריו שהנשמה יורדת לעולם הזה, הגשמי, כדי שתהיה ראויה לשכר בדין. טרם ירידתה לארץ נהנית היא מזיו השכינה אך זה בגדר "נהמא דכיסופא" – לחם של בושה שהאדם מקבלו בחסד ולא בדין. רק אחרי ירידת הנשמה לארץ כשהיא זוכה להאיר את העולם הגשמי ועוברת נתיב ייסורים, ראויה היא לשכר בדין. אם כך שיתוף מידת הרחמים לכאורה מבטלת את זכות השכר בדין. העולם מתקיים בזכות הצדיקים אשר לגביהם מתקיימת התוכנית האלוקית המקורית להתנהג עמם על פי דין. ישנם צדיקים שעליהם נאמר "וסביבו נשערה מאד" – שהקב"ה מדקדק איתם כחוט השערה.

הדבר יובן על פי משל: אדם עלה לאוטובוס וכשרצה לשלוף את ארנקו ולשלם התברר לו שהארנק לא עליו. בלית ברירה התחיל לנבור בכיסים ולצרף פרוטה לפרוטה והגיע לכדי חצי הסכום. אמר הנהג אני רואה כמה השתדלת ולכן הפעם אותך לך על יתרת התשלום. ולכן מסביר המדרש: אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה. והכוונה אם אדם משתדל "להיות בסדר" ולא מתחמק מחובותיו, ונוהג כראוי על פי דין, אין נעשה הדין למעלה. לא ידונו אותו על פי דין אלא ברחמים, כי ראוי הוא לכך על פי דין. אבל אם לא נעשה הדין למטה – אם ינהגו עמו ברחמים לא יהיה זה נכון בדין, ואין ברירה אלא לדון אותו על פי דין. עקרון זה שודאי נכון כל השנה מחייב שבעתיים בחודש אלול שנכנסנו לתוכו. כל מהותו הכנה ליום הדין להביא אותנו לצאת זכאים בדין. בימים של הכנות לקראת "המלך המשפט", כל אחד מאיתנו מקים את השופט שבשער שלו, בשערי הלב שלו, בשערי החברה והיחיד, המשפחה והעם. בע"ה באחריות ציבורית ואישית נזכה להתעלות ולהכריז "המלך המשפט".

חודש טוב ומבורך, המשך הערכות מוצלחת.

שבת שלום ומבורך

שושנה נגר